

Karadeniz Ereğli'nin Engelsiz Şehir ve Erişilebilir Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi*

The Evaluation of Karadeniz Ereğli in the Context of Barrier-Free City and Accessible Tourism

Hasan KÖŞKER¹, Meruert BEKEN²

Özet

Engelli bireylerin de sağlıklı bireyler gibi temel hak ve özgürlüklerinin olduğu bir gerçektir. Engellilerin temel hak ve özgürlüklerinden faydalanabilmeleri çevresel, fiziksel, fonksiyonel ve yasal bazı düzenlemelerden geçmektedir. Bu araştırmanın amacı; Karadeniz Ereğli'yi engelsiz şehir ve erişilebilir turizm bağlamında incelemek, engellilere yönelik eksiklikleri, ihlalleri ortaya koyarak engellilerin durumuna dikkat çekmek ve engellilere yönelik farkındalık oluşturmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup görüşme ve gözlem teknikleri bir arada kullanılmıştır. Araştırma verileri 01.07.2023-30.09.2023 tarihleri arasında 21 katılımcıyla yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre Karadeniz Ereğli'de engelli bireylere yönelik bazı düzenlemelerin olduğu ancak bunların yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Engelli bireylerin toplu taşıma araçlarında, cadde sokak, kaldırım, üst geçit, otopark, konaklama işletmeleri, yeme içme işletmeleri, sahil, plaj, turistik mekânlar ve rekreasyonel alanlarda fiziksel, çevresel ve fonksiyonel engellerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Diğer taraftan engellilere yönelik toplumsal duyarlılık ve bilincin de yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. İlçedeki fiziksel, çevresel, fonksiyonel ve sosyal engellerin giderilmesi durumunda erişilebilirliğin artacağı, engelli bireylerin sosyal hayatta daha aktif olarak katılabilecekleri öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Erişilebilirlik, Toplumsal Bilinç, Karadeniz Ereğli

Abstract

It is an inherent truth that individuals with disabilities possess the same basic rights and freedoms as non-disabled ones. The ability of disabled people to benefit from their fundamental rights and freedoms requires certain physical, functional and legal regulations. The aim of this research to examine Karadeniz Ereğli in the context of barrier-free city and accessible tourism, to draw attention to the situation of disabled people by identifying deficiencies and violations directed towards them and to foster awareness regarding disability issues. In this study, qualitative research method was used in the research utilizing both interview and observation techniques. The data for this study were obtained from the interviews conducted with 21 participants between July 1, 2023, and September 30, 2023. The data obtained were analysed and interpreted by using descriptive analysis technique. According to the findings of the study, it is understood that there are some regulations for individuals with

^{1,2}Zonguldak Bülent Ecevit
Üniversitesi, Karadeniz Ereğli
Turizm Fakültesi, Zonguldak

ORCID:

H.K.: 0000-0003-0662-8301

M.B.: 0009-0003-9381-4141

Corresponding Author:

Hasan KÖŞKER

Email:

hasankosker@yahoo.com

Citation: Köşker, H. ve Beken, M. (2024). Karadeniz Ereğli'nin engelsiz şehir ve erişilebilir turizm bağlamında değerlendirilmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 14 (2): 262-278.

Submitted: 17.04.2024

Accepted: 25.06.2024

disabilities in Karadeniz Ereğli, however, these are insufficient. It has been determined that individuals with disabilities encounter physical, environmental and functional obstacles in public transportation vehicles, streets, sidewalks, overpasses, parking lots, accommodation facilities, food and beverage establishments, beaches, coasts, tourist attractions and recreational areas. On the other hand, it is understood that societal sensitivity and awareness towards individuals with disabilities are insufficient. It is envisaged that if the physical, environmental, functional and social barriers in the district are eliminated, accessibility will increase, and disabled individuals will be able to participate more actively in social life.

Keywords: Disability, Accessibility, Social Awareness, Karadeniz Ereğli

1. GİRİŞ

Engelliliğe bakış açısı kültürel normlar, inançlar ve eğitim seviyesine göre değişmekle birlikte tarihsel süreç içerisinde engelliler, genel anlamda toplumsal baskıya, dışlanma, ayrımcılık ve bir dizi sosyal baskıya maruz kalmışlardır (Diğer ve Yıldız, 2021: 69-70). Toplumun tüm kesimlerini etkileyen engellilik; ırk, cinsiyet, sınıf farklılığı değil (Wood vd., 2014), hayatın bir parçası olup her zaman herkesin başına gelebilecek bir durumdur (Eryılmaz, 2010: 1). Kimi insanlar doğuştan, kimileri de sonradan meydana gelen hastalık, kaza gibi nedenlerden dolayı engelli olarak hayatlarını sürdürmeleri gerekmektedir (Köşker, 2020: 31). Engellilik durumunda kişinin vücut fonksiyonlarında veya yapısında bir değer kaybı yaşanmakta, kişinin aktiviteleri sınırlanmakta ve hareket alanı kısıtlanmaktadır (Bulgan ve Çarıkçı, 2015: 16-17). Engellilerin kendi özel kısıtlılıklarının yanında engellilere yönelik fiziksel, çevresel ve fonksiyonel düzenlemelerin olmaması veya yetersiz olması, yasal düzenlemelerin yetersizliği veya yeterince uygulanamaması ve toplumsal duyarlılığın istenilen düzeyde olmaması bu bireylerin toplum içine aktif olarak katılmasını engellemekte zaman zaman evlerine kapanmasına neden olabilmektedir. Avrupa'da ve dünyada erişilebilirlik adına önemli adımlar ve gelişmeler olmasına rağmen, bazı eksikliklerden dolayı dünyanın değişik yerlerinde erişilebilirlik hala önemli bir sorun olarak devam etmektedir (Darcy, Cameron ve Pegg, 2009; Kong ve Loi, 2017; European Network for Accessible Tourism - ENAT, 2022). Dünya Engelli Raporu'nda engelli insanların engelli olmayan insanlara göre genellikle daha düşük sağlık, eğitim ve ekonomik olanaklara sahip olduğu belirtilmektedir. Bu durumun kendilerine sunulan hizmetlerin yetersizliğinden ve günlük hayatta karşılaştıkları pek çok engelden kaynaklandığı ifade edilmektedir (World Report on Disability- WRD, 2011). Günümüzde engelliliği insan çeşitliliğinin bir parçası olarak gören, engellilerin engelli olmalarından dolayı karşılaştıkları zorlukları insan hakkı ihlali olarak gören bir anlayış güçlenmeye başlamıştır (Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı 2023-2025). İnsan hakları kavramı, tüm bireylerin toplum üyeleri olarak eşit haklara sahip olması inancıdır. İnsan hakları uygulaması ise eşitliği teşvik eden belirli yasal ve politik düzenlemelere ve onların uygulanmasına bağlıdır (Jaeger, 2015).

Engellilik durumu ve engellinin önündeki bariyerler kişinin zihinsel sağlığı, özsaygısı ve güveni üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmekte ve onların toplumdan soyutlanarak kendi iç dünyalarına kapanmasına neden olabilmektedir (Kim ve Lehto, 2013). Engelli bireylerin toplumsal hayata katılımını engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılması ve herkesin yaşama uyumunu sağlamak, çağdaş bir toplum olmanın önemli bir göstergedir. Bu amaçla, engelli ve engelli ailelerinin ihtiyaç ve beklentileri doğru bir şekilde değerlendirilmeli, onlara sunulacak hizmetlerin belirlenmesi ve kriterlerinin oluşturulması bu değerlendirmeye dayandırılmalıdır (Akıncı ve Sönmez, 2015: 97). Bu araştırmanın amacı, Karadeniz Ereğli'yi engelsiz şehir ve engelsiz turizm bağlamında incelemek, engellilere yönelik hizmetlerin, eksikliklerin ve ihlalleri ortaya koymak suretiyle engellilerin durumuna dikkat çekmek ve engellilere yönelik farkındalık oluşturabilmektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Engellilik, Erişilebilirlik ve Erişilebilir Turizm Kavramları

Engellilik, bedensel veya zihinsel olarak bir uzuvdan yoksun olmak ya da herhangi bir uzuvum yeterince işlev görmemesi durumudur (Burchardt, 2004). Bir başka ifade ile engellilik, hareket yeteneği çeşitli nedenlerle sınırlanmış ve önünde engel olan bireyi ifade etmektedir. Hareket yeteneğini sınırlayan nedenler doğuştan gelen durumlar, doğum sırasında karşılaşılan komplikasyonlar ya da sonradan yaşanan hastalık veya kazalardan kaynaklanabilmektedir (Baysal, 2019). Bu bağlamda engelliliği; bireyin doğuştan veya doğumdan sonra herhangi bir sebeple bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerin belirli oranda kaybetmesinden dolayı toplumsal hayatta uyum sağlama, günlük ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çeken ve koruma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetleriyle hayata tutunan kişi olarak tanımlamak mümkündür (Öztürk, 2011: 18).

Engellilik ulusal ve uluslararası yasa, yönetmelik ve raporlarda farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Bunların içeriği birbirine benzemekle birlikte detaylarda farklılık söz konusudur. Dünya Sağlık Örgütü WRD'unda engelliği; bireyin bedensel, zihinsel veya ruhsal özelliklerini tamamen veya belirli bir oranda geçici veya kalıcı olarak kaybetme durumu olarak ifade etmekte ve engelliliğin karmaşık, dinamik, çok boyutlu ve tartışmalı bir konu olduğuna dikkat çekmektedir (WRD, 2011). Engellilerin haklarını korumak ve toplumsal katılımlarını desteklemek amacıyla hazırlanmış olan Birleşmiş Milletler, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme engelliği, diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal veya algısal bozukluğu olan kişiler olarak tanımlamaktadır (Convention on the Rights of Person with Disability, 2006). Uluslararası Çalışma Örgütü engelliği, uygun bir iş temini, işin devamlılığı, işinde ilerlemesi konusunda beklentileri kabul edilmiş fiziksel veya zihinsel bir engeli sonucu önemli ölçüde aktivitesi azalmış birey olarak tanımlamaktadır (Yenipazarlı, Çondur ve Cömertler, 2020: 78). Bu tanımın engelli bireyin sosyal hayata aktif olarak katılmasını teşvik etmeyi ve onlara eşit fırsatlar sunmayı amaçlayan uluslararası standartları yansıtan bir tanım olduğu söylenebilir.

Türkiye'de engelli haklarını korumak amacıyla hazırlanmış 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun engelliği "*doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerinin karşılama güçlükleri olan ve koruma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi*" (Resmi Gazete, 2005a) olarak tanımlamaktadır.

Engellerin hayatını kolaylaştırabilmek için erişilebilirliğin olanaklarının artırılması gerekmektedir. Erişilebilirlik, engelli bireylerin sağlıklı bireyler gibi eşit seviyede fiziksel çevreye, ulaşım olanaklarına, iletişim ve bilgi teknolojilerine, eğitim, tüm hizmet alanlarına ve bütün etkinliklere ulaşabilmesini ifade eder (Popiel, 2014: 56). Erişilebilirlik, engelli bireyin hiç yardım almadan veya kısmi yardım alarak evinden herhangi bir binaya, toplu ulaşım aracına, parka, mesire alanına, alışveriş merkezine ulaşabilmesini ve buralarda rahatça hareket edebilmesini anlamına gelmektedir (Enginöz, 2015). Birleşmiş Milletler, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi erişilebilirliği; fiziksel, ekonomik, kültürel çevreye, sağlık ve eğitim hizmetlerine, bilgi ve iletişime ulaşabilme olarak tanımlamaktadır (Convention on the Rights of Person with Disability, 2006). Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2011) erişilebilirliği; yaşamın tüm alanlarındaki hak ve hizmetlere ulaşabilmek ve bunlardan yararlanabilmek olarak tanımlamaktadır (Resmi Gazete, 2010). Bu bağlamda erişilebilir fiziksel çevreye, bilgi ve mesaja ulaşabilmek öncelikli konular arasında yer almaktadır. European Network for Accessible Tourism-ENAT erişilebilir şehirleri; erişilebilir bilgi, erişilebilir ulaşım, erişilebilir altyapı, erişilebilir çevre ve kamusal alanlar, erişilebilir kamu tesisleri ve erişilebilir hizmet başlıkları altında toplamaktadır (ENAT, 2024a). Erişilebilirlik

konusunda yapılan tanımlarda hayatın tüm alanlarındaki tüm hizmetlerden faydalanabilmek için gerekli fiziksel düzenlemelerle engellerin ortadan kaldırılarak ulaşılabilirliğin sağlanması olarak ifade edildiği görülmektedir.

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından 1999 tarihinde kabul edilen Turizmde Küresel Etik İlkeler Bildirgesi'nin ikinci bölümünde erişilebilir turizm olayına da değinmektedir. Turizm faaliyetlerine katılmanın insan hakkı olduğu, özellikle çocuk, yaşlı, engelli, etnik azınlık gibi savunmasız grupların bireysel haklarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (UNWTO, 1999). 2007'de kabul edilen Engelli Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde yer alan "herkes için erişilebilir turizm" parolası kapsamında engelli bireylerin, fiziksel çevreye diğer bireyler gibi eşit koşullarda erişilebilirliğini sağlamak için uygun çözümlerin üretilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Bozok, Kaya ve Açıksözlü, 2014). Erişilebilir turizm, litaratürde engelsiz turizm, herkes için turizm, engelli turizmi, evrensel turizm gibi farklı adlarla da ifade edilebilmektedir (Akıncı ve Sönmez, 2015: 101). Darcy ve Dickson (2009) erişilebilir turizmi; hareket, görme, işitme ve bilişsel boyutlar dâhil olmak üzere çeşitli kısıtlılığı olan kişilerin turizm ürün ve hizmetlerinden faydalanması şeklinde tanımlamaktadır. ENAT (2024b) erişilebilir turizmi; hareket, işitme, görme, bilişsel, entelektüel, psikososyal engeller ile yaşlılık ve geçici engellilik dâhil olmak üzere tüm engelli ve engelsiz insanların erişilebilirliğini sağlayan turizm ve seyahat hareketliliği şeklinde tanımlamaktadır.

2.2. Türkiye'de Erişilebilirliğine Yönelik Yapılan Yasal Düzenlemeler

Türkiye'de 2000 yılından itibaren engellilere yönelik bakım, rehabilitasyon, istihdam, eğitim, meslek edinme ve iş olanakları noktasında önemli düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemelere ek olarak erişilebilirlik konusunda da önemli adımlar atıldığı söylenebilir. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'a göre, kentsel yaşamın engellilerin erişilebilirliğine uygun olarak düzenlenmesi yasal olarak zorunludur. Bu kanun, engellilerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımlarını sağlamak amacıyla çeşitli düzenlemeler içermektedir. Bu düzenlemelerin başında, kentsel altyapı ve yapıların engelliler için erişilebilir olması gelmektedir. Kanun, kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapılar, yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları, sosyal ve kültürel tüm altyapıların ve gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılmış umuma açık hizmet veren her türlü yapının erişilebilirlik standartlarına uygun olmasını zorunlu kılmaktadır. Belediyelerin şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetiminde olan toplu ulaşım hizmetlerinin erişilebilirliğe uygun olması için gereken tedbirleri almasını gerektirmektedir. Ayrıca, özel ve kamu toplu taşıma sistemlerinden dokuz veya daha fazla koltuğu bulunanların bilgilendirme hizmetlerinin ve iletişim teknolojisinin de engelli bireylerin erişilebilirliğine uygun olması gerekmektedir. Bu yasal düzenleme, engellilerin günlük yaşamda karşılaştıkları fiziksel engelleri en aza indirerek, onların toplumsal hayata aktif katılımlarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla, kentsel alanların planlanması, tasarımı, inşaatı, ruhsatlandırılması ve denetlenmesi süreçlerinde engellilerin erişilebilirliği ön planda tutulmalıdır. Bu sayede, toplumun her kesimi için yaşamın daha kapsayıcı ve adaletli olması hedeflenmektedir (Resmi Gazete, 2005a; Engelliler için Bilgilendirme Rehberi, 2021). Engellilere yönelik diğer bir düzenleme 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri İle İlgili Bazı Değişikliklerin Yapılması Hakkında Kanun'un 2013 yılında yürürlüğe giren ek maddesiyle getirilmiştir. Kanun kapsamında sağlık kurulu raporu ile %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşları kendileri, ağır engellilerin ise kendileriyle birlikte bir kişilik refakatçi ile birlikte şehir içi ve şehirlerarası demir ve deniz yolu toplu taşıma aracından ücretsiz olarak yararlanmaları sağlanmıştır. Ayrıca belediye ve belediyeler tarafından kurulan şirket, birlik, müessese ve işletmelere ait toplu taşıma hizmetleri ile belediyeler tarafından yetkilendirilen özel ve tüzel şirketlere ait toplu taşıma araçlarından da engelli bireylerin ücretsiz olarak yararlanma hakkı getirilmiştir (Resmi Gazete, 2002).

Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'te bedensel engellilere ilişkin bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Toplam kapasitesi 80 oda ve üzeri olan otel ve tatil köylerinde en az bir oda olmak üzere toplam kapasitenin %1'i oranında bedensel engellilerin kullanımına uygun oda sağlanması gerekmektedir. Bu odaların engellinin rahatça konaklayabileceği şekilde tasarlanması istenmektedir. Ayrıca tesis girişi, tuvaletler ve en azından bir yeme içme ünitesinin de bedensel engellinin kullanımına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir (Resmi Gazete, 2005b).

2.3. Literatür Taraması

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde Kanada, İtalya, İspanya, Fransa, Çin, Japonya gibi ülkelerde ve belirli bölgelerde engellilere yönelik daha ileri seviyede özel düzenlemelere rastlanabilmektedir (Aytekin, 2023). Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de erişilebilirlik adına bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak Türkiye'deki bu yasal düzenlemeler, yeterince uygulanıp denetlenmediği için yerel yönetimlerin, kamu binalarının, konaklama ve yiyecek içecek işletmelerinin, diğer ticari işletmelerin ve toplu taşıma araçlarının istenen düzenlemeleri genellikle yasal zorunluluktan dolayı yaptığı ve bu düzenlemelerin de yeteriz olduğu ifade edilebilir. Yurt içinde ve yurt dışında 2000 yılından sonra yapılan araştırmalarda bile engellilerin hala ulaşımda, trafikte (Freeman ve Selmi, 2010; Tiyek, Eryiğit ve Baş, 2016; Aköz, 2020), bina girişlerinde, konut alanlarında (Doğru vd., 2014; Unur, Yavuz ve Köşker, 2014; Aköz, 2020), konaklama işletmelerinde, yeme içme işletmelerinde (Albayrak, 2014; Akar Şahingöz, 2018), turistik cazibe merkezleri, müze ve rekreasyonel alanlarda (Şen, Yetim ve Bilici, 2014; Hazar, 2016; Arman ve Bulgan, 2022), tatilde (Kong ve Loi, 2017; Düşünür ve Sarıışık, 2019), plajda (Birdir, Dalgıç ve Kılıç, 214) ve hayatın bir çok alanında evlerinden dışarıya adım attıkları andan itibaren fiziksel, çevresel, fonksiyonel engeller ve bunların bileşiminden kaynaklanan engellerin yanında (Carlsson, 2009; Freeman ve Selmi, 2010; Lee, Agarwal ve Kim, 2012; Agovino vd., 2017; Köşker, 2020) bir de toplumsal duyarsızlıkla (Bi, Card ve Cole, 2007; Unur vd., 2014; Tiyek vd., 2016; Diğer ve Yıldız, 2021; Quadır, Akaroğlu ve Tıgılı, 2023) mücadele ettikleri görülmektedir. Fiziksel engeller arasında yüksek ve uygun olmayan mimari yapılar, merdiven ve kaldırımlar, yetersiz rampalar, düzensiz yürüme yüzeyleri, dar yol ve kaldırımlar, sarkan ağaç dalları sayılabilir. Çevresel engeller arasında uygun olmayan otobüs durakları, otobüse binme ve inişte karşılaşılan engeller, yetersiz yön ve işaret levhaları gelmektedir. Fonksiyonel engeller ise uygun olmayan oturma koltukları, manuel kapı açma butonları, uyumsuz ekipman ve ekipman eksikliği sayılabilir.

Bi vd., (2007) Çin'deki engellilerin seyahatleri sırasında karşılaştıkları engeller üzerine yaptıkları araştırmada, engellilerin aileleri ve arkadaşlarının yardımıyla seyahate ve tatile çıkabildikleri ifade edilmektedir. Diğer taraftan engellilere yönelik tutumsal engellerin fiziksel engellere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Freeman ve Selmi (2010) Fransa ve Kanada'daki engelli turistler üzerine yaptığı araştırmada, engellilerin konaklama süresince fiziksel, yapısal, çevresel ve tutumsal engellerle karşılaştıklarını, her iki ülkenin de engelli turizm politikasının istenen düzeyde olmadığını ve yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğunu belirtilmektedir.

Albayrak (2014) İstanbul'da bulunan ve sosyal sorumluluk çerçevesinde engellilere uygun olarak tasarlanmış bir alışveriş merkezindeki restorana gelen fiziksel engelli bireyler üzerine yaptığı araştırmada, engelli bireylerin restoranda karşılaştığı en büyük sorunun fiziksel yapı sorunları olduğu, ikinci sorunun da sosyal sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel yapı sorunları olarak; tuvalet kapılarının kolayca açılmaması, tuvalet kapısının yardımcı araçla girilebilecek genişlikte olmaması, tuvalet yanlarında tutunma barlarının olmaması, masalar arasında yardımcı araçlarla rahat hareket edilememesi, masalara yardımcı araçlarla oturulamaması ve sandalyelerde tutunma yerlerinin olmaması sıralanmaktadır. Sosyal sorunlar olarak; engellilerin başkalarının bakışlarından

rahatsız olmaları, yemek yerken kendilerine yardımcı olunması, engelliliğin doğal karşılanmaması ve iletişim kurmada yaşanan zorluk sıralanmaktadır.

Şen vd., (2014) Türkiye'de bulunan UNESCO kapsamına alınan 13 müze ve ören yeri üzerine yaptıkları araştırmada, engelli turistlere yönelik olan düzenlemelerin oluşum sürecinde olduğu, önemli oranda eksikliklerin giderilmesine rağmen hala birtakım eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Herkes için erişilebilirliğin sağlanabilmesi bakımından bu eksikliklerin giderilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Unur vd., (2014) Mersin kent merkezi ve otellerinde engellilere yönelik yapılan düzenlemeleri konu alan araştırmalarında, engellilere yönelik bazı düzenlemelere rağmen engellilerin kent içinde fiziksel engellerin yanında, engellilere yönelik özel hizmetlerin duyarsızlık sonucu engellenmesi sonucu da bazı engellerle karşılaştıkları, otellerin çoğunluğunun engellilere yönelik düzenlemeleri hukuki zorunluluktan dolayı yaptığı, Mersin'de engellilere yönelik belirli bir oranda farkındalığın olduğu ancak istenen düzeyde olmadığı ifade edilmektedir.

Tiyek vd., (2016) İstanbul Zeytinburnu'nda toplu ulaşım durak istasyon ve çevresinde yaptıkları araştırmada, engellilerin erişilebilirliğine yönelik düzenlemelerin yetersiz olduğu ve yapılan fiziksel ve çevresel düzenlemelerin standartlara uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Düşünür ve Sarıışık (2019) zihinsel engellilerin tatilde yaşadıkları zorluklar üzerine yaptıkları araştırmada, zihinsel engelli bireylerin ve ailelerinin tatilde bazı zorluklar yaşadıkları, zihinsel engelli bireylerden ailelerinin ekonomik durumu ile turizme katılımı arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu ve zihinsel engelli bireylerin engel dereceleri arttıkça turizm olayına katılırken yaşadıkları sorunların aynı ölçüde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özispa ve Arabelen (2020) dünyanın çeşitli ülkelerinde engelli bireylere yönelik olarak tasarlanmış olan ulaşım stratejileri ve devlet politikaları üzerine yaptıkları araştırmada, dünyada ulaştırmaya yönelik uygulanan erişilebilirlik stratejilerinin genel anlamda engelli bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı, ulaşım stratejilerinin ve devlet politikalarının gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Dönmez Kara (2021) engelli dostu iller arasında sayılan Çanakkale kent merkezinde yaptığı araştırmada, Çanakkale her ne kadar engelli dostu illerden biri olsa da kent merkezinde yapılan mekânsal planlamaların engellileri hesaba katmayan bir anlayışla yapıldığı, bu durumun da engellilerin kentsel hizmetlere ve iş imkânlarına ulaşmada sınırlandırdığı ortaya konulmuştur.

Quadır vd., (2023) Türk toplumunun engellilere karşı duyarlılık durumları üzerine yaptıkları araştırmada, katılımcıların engellilere karşı olumlu tutum içinde oldukları aynı zamanda bu bireylere karşı önyargılarının da oldukları ve engelli bireylere karşı yeterince duyarlı olmadıkları tespit edilmiştir.

Engellilerin sosyal hayata katılabilmesi ve toplumla entegre olup engelsiz insanlar gibi hayatın tüm alanlarında eşit haklardan yararlanabilmesi için engellilerin önündeki fiziksel, çevresel, fonksiyonel, toplumsal ve diğer tüm engellerin kaldırılması ile mümkün olabilir (Card, Cole ve Hmphrey, 2006; Bi vd., 2007). Engellilerin toplumsal hayatın içine aktif olarak katılabilmesi fiziksel gelişim, psikolojik ve ruhsal gelişim, sosyal bağlantılar ve kişisel gelişim gibi bir dizi olumlu katkı sağlayabilmektedir (Small, Darcy ve Packer, 2012; Çizel ve Çizel, 2014).

3. YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve önemi; Türkiye İstatistik Kurumu 2023 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 121.316 merkez nüfuslu Karadeniz Ereğli (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023), demir çelik sanayisi başta olmak üzere sanayi ve sosyal yönden gelişmiş bir ilçe olup ve her yıl birçok festival ve etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Yapılan etkinlikler daha çok sağlıklı bireylere hitap

etmekte olup doğrudan engellilere yönelik düzenli etkinlikler bulunamamaktadır. Bu araştırmanın amacı, Karadeniz Ereğli'yi engelsiz şehir ve erişilebilir turizm bağlamında incelemek, engellilere yönelik hizmetleri, eksiklikleri ve ihlalleri ortaya koyarak engellilerin durumuna dikkat çekmek ve engellilere yönelik farkındalık oluşturmaktır. Araştırma sonunda elde edilecek bulguların yetkililere ışık tutması ve ihtiyaç duyulan bazı düzenlemelerin yapılması beklenmektedir. Diğer taraftan şimdiye kadar Karadeniz Ereğli'de engellilerin erişilebilirlik durumları üzerine herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu araştırma, Karadeniz Ereğli'de yaşayan engeli bireylerin erişilebilirlik sorunlarını ele alan ilk araştırma olması dolayısıyla önemli olduğu ve sonraki araştırmalara kaynak oluşturabileceği ifade edilebilir.

Araştırmanın evrenini Karadeniz Ereğli' yaşayan engelli bireyler ve aileleri oluşturmaktadır. Örneklem olarak amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, gözlem ve görüşme teknikleri bir arada kullanılarak veriler toplanmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak yollar, kaldırımlar, alt ve üst geçitler, şehir içi toplu ulaşım araçları, kamu binaları, alışveriş merkezleri, otoparklar, parklar, yiyecek içecek işletmeleri, konaklama işletmeleri, kamuya açık plajlar, mesire alanları ve turistik mekânlarda doğrudan gözlemler yapılmıştır. Gözlem verileri doğal ortam gözlem türüyle yapılmış ve fotoğraf çekimine izin verilen yerlerde fotoğraflar çekilerek kaydedilmiştir. Daha sonra ilçedeki engelli derneği yöneticileri, engelli bireyler ve engelli bireylerin ailelileri ile telefonla irtibata geçilerek 45 kişi ile ön görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmede araştırmanın amacı anlatılmış, ilgili kişiye böyle bir araştırmaya katılmak isteyip istemeği sorulmuştur. Ön görüşme yapılan 21 kişi araştırmaya katılacağını belirtmiştir. Görüşmeler 2023 yılı, 1 Temmuz ve 30 Eylül tarihleri arasında katılımcıların tercih ve uygunluğuna göre yüz yüze veya telefonla gerçekleştirilmiştir. 15 katılımcı ile yüz yüze 6 katılımcı ile telefonla görüşülmüştür. Yüz yüze olan görüşmeler 15-34 dakika arasında, telefonla olanlar 10-19 dakika arasında sürmüştür. Görüşmelerden 13 tanesi katılımcıların rızası doğrultusunda ses kayıt cihazı ile 8'i de not alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları literatürden faydalanılarak oluşturulmuştur (Carlsson, 2009; Freeman ve Selmi, 2010; Lee vd., 2012; Albayrak, 2014; Birdir vd., 2014; Doğru vd., 2014; Unur vd., 2014; Hazar, 2016; Tiyeek vd., 2016; Agovino vd., 2017; Kong ve Loi, 2017; Akar Şahingöz, 2018; Düşünür ve Sarıışık, 2019; Aköz, 2020; Arman ve Bulgan, 2022). Araştırmada cevabı aranan sorular:

- Toplu taşıma araçlarında ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?
- Cadde, sokak, kaldırımlar, alt ve üst geçitlerde ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?
- Alışveriş merkezlerinde ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?
- Otoparklarda ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?
- Kamu binalarında tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?
- Otel, lokanta ve yeme içme işletmelerinde ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?
- Rekreasyonel alanlarda (plaj, sahil, park vb.) ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?
- Turistik mekânlar, müze, ören vb. yerlerde ne tür engellerle karşılaşıyorsunuz? Hayatınızı kolaylaştıracak çözüm önerileriniz nelerdir?

Görüşmelerden elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamına aktarılarak düzenlenmiş ve betimsel analizleri yapılmıştır. Betimsel analiz, araştırmacının elde ettiği verileri önceden belirlenmiş temalara göre özetleyip yorumladığı bir nitel veri analizi türüdür. Bu teknik

genellikle görüşme veya odak grup görüşmeleri gibi doğrudan veri toplama yöntemleriyle elde edilen veriler üzerine uygulanır ve katılımcıların görüşlerini yansıtmak için sık sık doğrudan alıntılara da yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224). Bu bağlamda düzenlenmiş ve yorumlanmış bulguların yanında zaman zaman katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara ve sahada çekilen fotoğraflara da yer verilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmaya katılmayı kabul eden 21 katılımcıya ve engelliye ait bulgular Tablo 1'de yer almaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılardan 1'i engelli ve aynı zamanda engelli derneği yöneticisi, 15'i engelli birey, 3'ü engelli bireyin annesi, 2'si de engelli bireyin babasıdır. Engellilerin 11'i kadın, 10'u da erkeklerden oluşmaktadır. Engellilik türlerine bakıldığında 9'u ortopedik, 5'i süregen hastalıklı, 3'ü görme, 3'ü zihinsel, 1'i de dil ve konuşma engellidir. Yaşlarına bakıldığında her yaş grubundan engellinin olduğu anlaşılacak şekilde 40 yaş ve üzeri engellilerin daha fazla (%62) olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Katılımcı ve Engelli Özellikleri

Katılımcı No	Görüşme Yapılan Kişi	Engellinin Cinsiyeti	Engellinin Yaşı	Engellilik Türü	Görüşme Süresi
K1	Engelli ve engelli derneği yöneticisi	Erkek	51	Ortopedik	34
K2	Engelli	Erkek	65	Ortopedik	31
K3	Engelli	Erkek	44	Ortopedik	20
K4	Engelli	Erkek	55	Ortopedik	15
K5	Engelli	Kadın	59	Ortopedik	25
K6	Engelli	Kadın	48	Görme	17
K7	Engelli	Kadın	32	Süregen hastalık	22
K8	Engelli	Erkek	52	Ortopedik	10
K9	Engelli	Kadın	56	Süregen hastalık	19
K10	Engelli	Erkek	49	Ortopedik	23
K11	Engelli	Kadın	50	Görme	18
K12	Engelli	Erkek	39	Görme	21
K13	Engelli	Kadın	43	Ortopedik	14
K14	Engelli	Kadın	52	Ortopedik	27
K15	Engellinin babası	Erkek	27	Zihinsel	13
K16	Engellinin annesi	Kadın	28	Zihinsel	19
K17	Engellinin annesi	Kadın	21	Zihinsel	32
K18	Engelli	Kadın	38	Süregen hastalık	17
K19	Engellinin annesi	Erkek	14	Zihinsel	24
K20	Engelli	Erkek	53	Süregen hastalık	18
K21	Engellinin babası	Kadın	7	Dil ve konuşma	20

Yapılan görüşmelerde Karadeniz Ereğli'de yaşayan engelli bireylerin önemli sorunlarının olduğu belirlenmiştir. Bu sorunların başında fiziksel, çevresel, sosyal ve ekonomik engellerin varlığı dikkat çekmektedir. Ulaştırma, sosyal hayatın idamesi, alışveriş, turistik ve rekreatif faaliyetlere erişilebilirlik hizmetleri kapsamında bazı düzenlemelere rağmen bunları yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Engelli bireyler ulaşımda, trafikte, binalara girişlerde, kültürel ve sportif alanlara, turizm işletmelerinde, yiyecek içecek işletmelerinde, turistik alanlarda, müze ve öğrenim yerlerinde, rekreatif ve park alanlarındaki hizmetlere ulaşmada önemli oranda zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacılar tarafından yapılan gözlemler de katılımcıların görüşlerini teyit etmektedir (Resim 1). Diğer taraftan engellilerden bir kısmının dar gelirli olduğu, düzenli bir işlerinin olmadığı, devletin ödemiş olduğu engellilik maaşı ve ailelerinin desteğiyle yaşamlarını

sürdürdükleri tespit edilmiştir. Konu kapsamında tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri sekiz başlık altında sunulmuştur.

Resim 1. Karadeniz Ereğli' den Bazı Görüntüler

Toplu Taşıma Araçlarında Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; engelli bireylerin evlerinden sokağa adımını attıkları andan toplu ulaşım araçlarına erişebilme aşamasına kadar fiziksel, çevresel, fonksiyonel ve bunların birleşiminden kaynaklanan sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunlardan dolayı bazı engelli bireylerin evlerine kapandıkları tespit edilmiştir. Otobüs duraklarının ergonomik olarak engellilere uygun olmaması, toplu taşıma araçlarında engelli asansörünün çalışmaması nedeniyle çoğunlukla tekerlekli sandalye ile bu araçlara binilememesi, araçların engellileri almak istememesi veya alsa dahi engelli bireylere psikolojik baskı uygulaması karşılaşılan sorunların başında sıralanmaktadır. Konuyla ilgili K5 nolu katılımcı "...Halk otobüslerinde çok problem çıkarıyorlar. Adamlar aparatı açmak istemiyor veya çalışmadığını söylüyor. Ben Almanya'ya gittim, böyle bir sorun yok. Orada hiç kimseden yardım almadan toplu taşıma araçlarına inilip binilebiliyor...". K13 nolu katılımcı "...Toplu taşıma araçlarına binebilmek için duraklarda beklemek, arabaya binış ve iniş aşamaları tamamen zorluklarla mücadele etmekle geçiyor...". K21 nolu katılımcı ise "...Toplu taşıma araçlarında engelli kartı kullanıyoruz. Şoförler çoğu kez ücretsiz bindiğimiz için bizi rencide ediyorlar. Bazen bu konuda tartışma yaşanıyor. Devletin bize verdiği ücretsiz binme hakkını engellemeye çalışıyorlar..." şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Bu konuda nasıl bir çözüm istedikleri sorusuna engelliler, genel olarak toplu taşıma araç şoförlerinin eğitilmesi gerektiği, bu konuda toplumsal bilincin oluşturulması gerektiği, denetimlerin düzenli yapılması gerektiği, kurallara uymayan araçlara caydırıcı cezaların uygulanması gerektiği, kaymakamlık ve ilçe belediyesine de önemli sorumlulukların düştüğünü ifade etmişlerdir.

Cadde, Sokak, Kaldırımlar, Alt ve Üst Geçitlerde Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; kaldırımların yüksek olması, engelli rampalarının yetersiz veya kullanışlı olmaması, olanlardan bazılarının da önüne araç park edilmesi, üst geçitlerde engellilerin geçişini sağlayacak yürüyen merdiven ve asansörlerin olmaması, çarşı içindeki caddelere esnafın eşyalarını koyması, görme engelliler için özel yürüyüş alanlarının yetersiz veya kullanışsız olması temel sorunlar olarak ön plana çıkmaktadır. Konuyla ilgili olarak K4 nolu katılımcı "...Doğma büyüme buralıyım. Yalı caddesinde bir tane engelli asansörü var. Hayatımda bir kez bu asansöre binemedim. Çünkü çalışmıyor...". K12 nolu katılımcı "...Kaldırımlara esnaf eşyalarını koyup işgal ediyor. Bu durum bizim hareket alanımızı kısıtlıyor. Bazen takılıp düşebiliyoruz..". K8 nolu katılımcı "...Yetkili ve sorumlular bizimle empati kursunlar bir gün akülü arabaya binsinler cadde, sokak, kaldırım, alt ve üst geçitlerden sorunsuz geçebiliyorlarsa tamam..." şeklinde beyanda bulunmuşlardır.

Bu konuda nasıl bir çözüm bekledikleri sorusuna ise yetkililerin engellilere yönelik yaptıkları düzenlemeleri sırf yasal bir zorunluluktan dolayı yapmamaları gerektiği, engellinin hayatını kolaylaştıracak fiziksel ve çevresel düzenlemelerin yanında toplumsal duyarlılık ve bilincin de gerekli olduğu ifade dirmiştir.

Alış Veriş Merkezlerinde Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; ortopedik engellilerin yeni açılan alışveriş merkezlerinde önemli engellerle karşılaşmadığı, daha önceden açılan alışveriş merkezlerinden de girişi kolay olan veya kaldırım seviyesinde girişi olup rahatlıkla girebildikleri yerleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Diğer taraftan görme ve engellilere uygun düzenlemelerin yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Konuyla ilgili olarak K13 nolu katılımcı "...Yeni açılan alışveriş merkezleri iyi, tekerlekli sandalye kullanılabilir. Park imkânları, asansör ve yürüyen merdivenler mevcut...". K6 nolu katılımcı da "...Alışveriş merkezlerinde ortopedik engellilere yönelik düzenlemeler iyi ancak görme engelli bireyler unutulmuş..." şeklinde beyanda bulunmuşlardır. Bu konudaki eksikliklerin çözümü için görme engelli bireylere yönelik düzenlemelere öncelikli ihtiyaç olduğu, eski alışveriş merkezlerinin de engellilere yönelik bazı düzenlemeler yapması gerektiği ifade edilmiştir.

Otoparklarda Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; otopark sorununun engelliler için önemli bir problem olduğu anlaşılmaktadır. Sahil, çarşı içi ve plajdaki mevcut olan engelli otoparkların oldukça yetersiz olduğu, engelliler için tahsis edilen otoparklardan bazılarının ise engelsiz bireyler tarafından işgal edildiği veya bazı kişilerin engelli olmadığı halde yakın bir akrabası üzerinden almış olduğu aracı gerçek engellilerin yerine park etmesi sonucu engellilerin zaman zaman araçlarına park edecek alan bulamadıkları veya araçlarını inmeleri gereken yerin çok uzağına park etmek zorunda kaldıkları ve bu konudaki denetimlerin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Konuyla ilgili olarak K1 nolu katılımcı "...Otopark genel olarak sıkıntılı çarşı merkezinde, sahilde, plajda engellilere yönelik otopark alanı oldukça yetersiz, olanların bir kısmı da başkaları tarafından işgal ediliyor...". K8 nolu katılımcı "...Buranın gezilecek yerlerinin başında Bozhane gelir. O bölgede aracımı park edebilecek yer bulamadığım için o bölgeye yavaşlamıyorum bile...". K10 nolu katılımcı ise "...Geçenlerde yurt dışında çekilmiş bir video izledim. Engelli yerine bir kişi aracımı park etti. Orada bulunan vatandaşlar adamın arabasını boya yağmuruna tuttu. Bu bilinç olmalı..." şeklinde beyanda bulunmuşlardır.

Konuyla ilgili olarak nasıl bir çözüm yolu üretilmesi gerektiği sorusuna katılımcılar, toplumsal duyarlılık ve bilincin gerekli olduğunu, toplumun bu konuda eğitilmesi gerektiği, sağlıklı bireylerin de bir gün engelli olabileceklerini düşünerek davranmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Diğer

tarafından yerel yönetimin ve yetkili mercilerin engelsiz şehir ve engelsiz yaşam adına engelli park alanlarını sayı ve kapasite olarak artırması gerektiği ifade edilmiştir.

Kamu Binalarında Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; engelliler adliye, devlet hastanesi, belediye, PTT gibi yeni yapılan kamu binalarında çok az sorunla karşılaştıklarını ancak eski kamu binalarında engelliler için olan düzenlemelerin yetersiz olduğu veya yasal zorunluluk gereği yapılması gereken düzenlemelerin göstermelik olduğunu ifade edilmiştir. Konu ile ilgili olarak K1 nolu katılımcı "...Yeni binalarda engellilerle ilgili düzenlemeler yeterli ancak eski binalara giriş ve çıkış çok zor...". K20 nolu katılımcı da benzer bir beyanda bulunmuştur. "...Adliye binası yeni olduğu için rahat girebiliyorum. Kaymakamlığın geçici olarak taşındığı binaya yanaşamıyorum bile. Niye mi? Bırakın engelli aracını normal araçlar için ne park yeri ne de engellilere yönelik düzenlemeler var...".

Konu hakkında nasıl bir çözüm bekledikleri sorusuna katılımcılar, en çok gitmek zorunda oldukları kaymakamlık binası başta olmak üzere eski kamu binalarında engellilere yönelik sadece göstermelik düzenlemelerin olduğunu, mevcut düzenlemelerin ise işlevsel olarak yeterli olmadığını, engelli bireylerin erişilebilirliğini düşünerek tadilat, yenileme ve modernizasyon çalışmalarının devlet kontrolünde yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Otel, Lokanta ve Yeme İçme İşletmelerinde Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; bu mekânlarda görme engellilere yönelik düzenlemelerin olmadığı görülmektedir. Ortopedik engelli katılımcılar ise otel, lokanta ve pastanelere ulaşmada çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını, girişi rahat olan, kaldırım ve zemin seviyesinde olan yerleri tercih ettiklerini, zaman zaman gitmek isteyip de fiziksel düzenlemelerin yetersizliğinden dolayı bu mekânlara gitmekten vaz geçtiklerini ifade etmişlerdir. Diğer taraftan zihinsel, dil ve konuşma engelli bireylerin yakınlarının toplumsal duyarlılığın yeterli olmamasından ve bu mekânlarda kendilerine uygun düzenlemelerin olmamasından yakındıkları tespit edilmiştir. Konu ile ilgili olarak K11 nolu katılımcı "...Biz de insanız canımız dışarı çıkmak istiyor. Bahsettiğiniz mekânların hiç birinde görme engellilere yönelik düzenleme yok. Yetkililere çok iş düşüyor. Bir iş yeri engellilerin yararlanabileceği bir yer değilse ruhsat verilmesin...". K14 nolu katılımcı "...Otel, lokanta ve pastanelere ulaşamıyoruz veya çok zor ulaşabiliyoruz. Giriş, çıkış, rampa, merdiven, asansör, engelli tuvaleti bir sürü sorun var. Hangi birini sayayım...". K17 nolu katılımcı ise "...Geçenlerde kızım dışarıda yemek yemek istedi. Birlikte bir mekâna gittik. İnsanların ve çalışanların bize garip bakışları bizi çok rahatsız etti. Sanki orada ne işimiz varmış izlenimi verdi..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

Konu hakkında nasıl bir çözüm bekledikleri sorusuna öncelikli olarak engellilere yönelik fiziksel ve çevresel düzenlemelerin yapılmasının gerektiği ve devlet yetkililiklerinin bunun denetleyicisi olması gerektiği ifade edilmiştir. Diğer taraftan toplumsal duyarlılık ve empatinin olması gerektiği vurgulanmıştır.

Rekreasyonel Alanlarda Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; park, yeşil alan, sahil, plaj gibi rekreasyon alanlarının bazılarında engellilere yönelik düzenlemelerin ve özel alanların yetersiz olduğu bazılarında ise hiç olmadığı, bu bağlamda engellilerden bazılarının evlerinden çıkmak istemedikleri tespit edilmiştir. Konu hakkında K3 nolu katılımcı "...Rekreasyon alanlarında bizim için ayrılan özel yerler yok. Bazen yer bulamadığımız için eve geri dönüyoruz. Bu alanlarda engellilerin kullanımı için özel park yerleri, masalar, oturma yerleri, engelli tuvaletleri tahsis edilebilir...". K18 nolu katılımcı "...Sahile hiç inemiyorum. Şimdiye kadar hiç festivale gidemedim. Ben de gitmek istiyorum ama gidemiyorum. Burada engelliler unutuldu eğlenmek bizim de hakkımız. Hele anne ve babası olmayan engelliler perişan...". K8 nolu katılımcı ise "...Yüzme, doktorların bana tavsiye ettiği bir eksersiz. Bugün denizden geldim. Engelli giriş alanı yapılmış ancak inanun sağlam insanlar bile zorlanır. Zemin kaygan, asansörlü giriş sistemi ve diğer ekipmanlar çalışmıyor. Gerçi şimdiye kadar çalıştığını görmedim.

Göstermelik işler bunlar...". K6 nolu katılımcı ise "...Sahilde yaya ve bisikletli yolu var engelli yolu yok. Aile yakınlarım olmazsa sahile bile çıkamıyorum. Bizi düşünen yok..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

Konu hakkında engellilerin beklentileri; engellilerin toplumsal hayatın tüm aşamalarında yer alabilmeleri için rekreasyonel alanlarda da çevresel ve fiziksel düzenlemelerin gerekli olduğuna vurgu yaparak, yapılacak düzenlemelerin göstermelik olmaması gerektiği ve fonksiyonel olarak kullanışlı olması gerektiği ifade edilmiştir.

Turistik Mekânlar, Müze, Ören Gibi Yerlerde Karşılaşılan Engeller ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular; engellilerin turistik mekân, müze, ören gibi yerlere çevresel ve fiziksel düzenlemelerin yetersizliğinden dolayı genel olarak gidemediği, gidenlerin ise zorlu bir deneyim yaşadıkları tespit edilmiştir. Konu ile ilgili olarak K1 nolu katılımcı "...Turistik ve tarihi mekânlara ulaşım eziyete dönüşmemelidir. Çoğu zaman bu yerlere gittiğime pişman oluyorum...". K8 nolu katılımcı "...Tarihi ve turistik alanlara gitmek zor. Engellilere yönelik biç bir düzenleme yok. Hayatımızı kolaylaştıracak basit mekanizmalar bile yok...". K13 nolu katılımcı da "...İlçemizde ören yeri çok. Onları görmeyi çok istememe rağmen şimdiye kadar hiç gidemedim. Keşke fiziksel ve çevresel olanaklar uygun olsa da gidebilsem..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

Konu ile ilgili olarak nasıl bir çözüm bekledikleri sorusuna katılımcılar; turistik mekân, müze, ören vb. yerlere erişilebilirliğinin bir plan ve proje dâhilinde ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Kaymakamlık, belediye, kent konseyi, sivil toplum kuruluşlarının engellilerin ihtiyaç ve beklentilerini göz önüne alarak koordinasyon içinde çalışmasıyla mevcut engellerin önemli oranda aşılacağı ifade edilmiştir.

SONUÇ, ÖNERİ VE TARTIŞMA

Engellilik bir kader, bir trajedi ve bir çaresizlik değildir. İnsanları asıl engelli yapan erişilebilirlik olanaklarının olmaması ve toplumsal duyarsızlıktır. Bu araştırma, ekonomik ve sosyal anlamda gelişmiş olan Karadeniz Ereğli'nin engelsiz şehir ve erişilebilir turizm bağlamında değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulguları, ilçede erişilebilirlik adına bazı düzenlemelerin yapıldığını ancak bunların yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Engelli bireylerin; cadde, sokak, kaldırım, üst geçitler, toplu taşıma araçları ve otoparklar başta olmak üzere kamu binalarında, plaj, sahil, park, rekreasyonel alanlarda, konaklama tesislerinde, yeme içme işletmelerinde, turistik mekânlarda, müze ve ören yerlerinde bir takım sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, yurt içinde ve yurt dışında önceden yapılmış olan araştırmaların bulgularıyla büyük oranda örtüşmektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda da engellilerin ulaşımında, trafikte (Freeman ve Selmi, 2010; Tiyek vd., 2016; Aköz, 2020; Özispa ve Arabelen, 2020; Dönmez Kara, 2021), bina girişlerinde, konut alanlarında (Doğru vd., 2014; Unur vd., 2014; Aköz, 2020), konaklama işletmelerinde, yeme içme işletmelerinde (Albayrak, 2014; Akar Şahingöz, 2018), turistik cazibe merkezleri, müze ve rekreasyonel alanlarda (Şen vd., 2014; Hazar, 2016; Arman ve Bulgan, 2022), plajda (Birdir, Dalgıç ve Kılıç, 214) ve hayatın bir çok alanında fiziksel, çevresel, fonksiyonel engeller ve bunların bileşiminden kaynaklanan engellerle (Carlsson, 2009; Freeman ve Selmi, 2010; Lee vd., 2012; Agovino vd., 2017; Köşker, 2020) karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın diğer önemli bir bulgusu da toplumsal ilgisizlik ve duyarsızlık durumunun tespit edilmiş olmasıdır. Elde edilen bu bulgu da önceden yapılan araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda da engellilere yönelik toplumsal duyarlılık ve ilginin istenen düzeyde olmadığı görülmektedir (Bi vd., 2007; Unur vd., 2014; Tiyek vd., 2016; Diğer ve Yıldız, 2021; Quadır vd., 2023). Bu bağlamda engelli bireylerin önündeki engellerin ortadan kaldırılmasında ve erişilebilirlik olanaklarının artırılmasında topluma da önemli görevlerin düştüğü

anlaşılmaktadır. Engelli bireylerin iç dünyaları üzerindeki baskıların giderilmesinin toplumsal dayanışma ve toplumsal duyarlılıkla aşılabileceği unutulmamalıdır.

Engelli bireylerin özel durumları onları fiziksel ve psikolojik olarak yeterince yıpratmaktadır. Buna toplumsal duyarsızlık, eksik veya uygun olmayan bina, kaldırım, rampa, alt ve üst geçitler, rekreasyonel alanlar, turistik mekânlar, yeterince uygulanmayan yasal düzenleme ve denetlemeler eklenince engelli birey daha da engelli olmaktadır. Böyle bir durumda engelli bireyin kendini evine kapatarak toplumdan soyutlandığını ifade etmek mümkündür. Engelli bireylerin üzerindeki baskıların giderilmesi ve onların toplumsal hayata aktif olarak katılabilmeleri için fiziksel, çevresel ve fonksiyonel düzenlemelerle birlikte sosyal engellilik modeli de uygulanabilir (Köşker, 2020). Bu modelde engellilik toplumsal bir sorun olarak kabul edilmektedir (Bagenstos, 2009; Eichhorn, 2012). Bu sorunun çözümünün de çevresel, fiziksel, toplumsal, sosyal engellerin kaldırılması, toplumsal dayanışma ve duyarlılıkla aşılabileceği ifade edilmektedir (Nicolaisen, vd., 2012; Baysal, 2019). Çağdaş toplum ve sosyal devlet olmanın en önemli gereklerinden birisi vatandaşlar arasında ayırım yapmaksızın herkesin kamu hizmetlerinden eşit oranda faydalanması ve aynı haklara sahip olmasıdır. Dünya Turizm Örgütü seyahat, ulaşım, dinlenme, eğlenmeyi insan mutluluğu için gerekli temel bir insan hakkı olarak görmektedir (Eryılmaz, 2012: 2). Bu bağlamda engelli bireylerin unutulmaması, onların temel haklarından faydalanabilmesinin önündeki kısıtlamaların ortadan kaldırılması gerekir.

Araştırma bulguları ve ilgili literatür ışığında Karadeniz Ereğli'deki yerel yönetim ve yetkili kamu kurumlarına şu öneriler getirilebilir.

Engellilere yönelik düzenlemeler yasal zorunluluktan dolayı değil, sosyal devlet ve çağdaş toplum olma bilinciyle engellilerin hayatını kolaylaştıracak ve onların önündeki tüm bariyerleri kaldıracak bir bakış açısıyla ele alınmalıdır.

Cadde, kaldırım, sokak, alt ve üst geçitler, engelli otoparkları engellilerin hayatını kolaylaştıracak şekilde fiziksel ve ergonomik olarak düzenlenmeli ve engelli otoparklarını işgal eden bireylere caydırıcı cezalar uygulanmalıdır.

Toplu taşıma araçları başta olmak üzere, otopark, konaklama ve yeme içme işletmelerinin denetimleri sıklaştırılabilir. Eksikliklerin giderilmesi için süre verilebilir. Gereken düzenlemeleri yapmayan işletmelerin belli bir süreliğine faaliyetleri durdurulabilir.

Toplu taşıma araç şoförlerine engellilere karşı daha duyarlı olması için adabı muaşeret ve toplumsal duyarlılık eğitimi verilebilir. Diğer taraftan esnafa ve yöre halkına daha duyarlı olması ve engellilere yönelik ihlallerde bulunmamaları için kamu spotu, yerel billboard gibi enstrümanlarla bilinçlendirmeler yapılabilir.

Kamu kurumları, alışveriş merkezleri, konaklama tesisleri, yiyecek içecek işletmeleri, park, yeşil alan, plaj, turistik çekim unsurlarının olduğu yerlere ve rekreasyon alanlarına erişilebilirliğin sağlanması gerekir. Bununla birlikte buralarda bulunan engelli otoparkı, dinlenme alanları, engelli tuvaleti ve lavaboların da yeterli sayıda ve erişilebilir olması oldukça önemlidir.

Bu araştırmada Karadeniz Ereğli'de yaşayan bireylerin engelsiz şehir ve erişilebilir turizm bağlamında erişilebilirlik durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda engelli bireylerin ve ailelerinin talepleri doğrultusunda erişilebilirlik adına yerel yönetimlerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının hangi projeleri hayatta geçirmek istediği ele alınabilir. Diğer taraftan erişilebilirliğin engelli bireylerin toplumsal, sosyal, psikolojik ve kişisel gelişimleri üzerindeki pozitif etkileri de ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Agovino, M., Casaccia, M., Garofalo, A. & Marchesano, K. (2017). Tourism and Disability in Italy Limits and Opportunities, *Tourism Management Perspectives*, 23: 58-67.
- Akar Şahingöz, S. ve Keskin, T. (2018). Ankara'daki Restoranların Engelli Bireylerin Erişilebilirliğine Uygunluğu, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6 (3): 404-422.
- Akıncı, Z. ve Sönmez, N. (2015). Engelli Bireylerin Erişilebilir Turizm Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26 (1): 97-113.
- Aksoz, O. E. (2020). Engelli Turizm Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (1): 388-404.
- Albayrak, A. (2014). Fiziksel Engelli Bireylerin Restoranlarda Karşılaştığı Ergonomik Sorunlar (62-77), 15. *Ulusal Turizm Kongresi Engelsiz Turizm*, Ankara.
- Arman, H. ve Bulgan, G. (2022). Ulusal Literatür Kapsamında Engelsiz Turizm Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi, *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12 (3): 2171-2200.
- Aytekin, E. (2023). Afyonkarahisar'ın Geriatri (İleri Yaş) Turizmi ve Erişilebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi, *Tourism and Recreation*, 5 (1): 10-21.
- Bagenstos, S. R. (2009). *Law and the Contradiction of the Disability Rights Movement*, New Haven: Yale University Press.
- Baysal, Ş. (2019). Toplum Temelli Rehabilitasyon Modelleri Üzerine Bir İnceleme: Engellilerin Sosyal Rehabilitasyonu (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bi, Y., Card, J. A. & Cole, S. T. (2007). Accessibility and Attitudinal Barriers Encountered by Chinese Travelers with Physical Disabilities, *International Journal of Tourism Research*, 9: 205-216.
- Birdir, K., Dalgıç, A. ve Kale, A. (2014). Antalya ve Mersin Plajlarında Yapılan Düzenlemelerin Erişilebilirlik Kapsamında Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2: 145-158.
- Bozok, D., Kaya, Ç. ve Açıksözlü, Ö. (2014). Alanya'nın Engelli Turizme İlişkin Durumunun Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma (16-31), 15. *Ulusal Turizm Kongresi Engelsiz Turizm*, Ankara.
- Bulgan, G. ve Çarıkçı, İ. H. (2015). Engelli Turizmi: Antalya İlindeki Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13): 15-42.
- Burchardt, T. (2004). Capabilities and Disability: the Capabilities Framework and the Social Model of Disability, *Disability & Society*, 19 (7): 735-751.
- Card, J. A., Cole, S. T. & Humphrey A. H. (2006). A Comparison of the Accessibility and Attitudinal Barriers Model: Travel Providers and Travelers with Physical Disabilities, *Asia Pasific Journal of Tourism Research*, 11 (2): 161-175.
- Carlsson, G. (2009). Travelling by Urban Public Transport: Exploration of Usability Problems in A Travel Chain Perspective, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 11 (2): 78-89.
- Convention on the Rights of Person with Disability (2006). <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities> (Erişim Tarihi: 23.03.2024).
- Çizel, B. ve Çizel, R. B. (2014). Engellilerin Turizm Kısıtları ve Turist Olma Niyeti İlişkisinde Aracı Değişkenler: Motivasyon Gücü ve Öğrenilmiş Çaresizlik, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (2): 176-189.
- Darcy, S. & Dickson, T. (2009). A Whole-of-Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 16 (1): 32-44.s
- Darcy, S. Cameron, B. & Pegg, S. (2009). Accessible Tourism and Sustainability: A Discussion and Case Study, *Journal of Sustainable Tourism*, 18 (4): 515-537.

- Diğer, H. ve Yıldız, A. (2021). Engelli Bireylere Yönelik Toplumsal Algı; Fırat Üniversitesi Örneği, *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 8 (15): 67-84.
- Doğru, H., Kaygalak, S., Miral Cavdarıcı, C. ve Bahceci, V. (2014). Engelli Bireylerin Turizm Hizmetlerine Yönelik e-Şikayetleri, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2: 33-47.
- Dönmez Kara, C. Ö. (2021). Türkiye’de Mekânsal Erişebilirliği Sınırlayan Altyapı Eksikliklerinin Engelli İstihdamına Etkisi, *Sosyal Güvenli Dergisi*, 11 (1) : 117-140.
- Düşünür, S. Y. ve Sarıışık, M. (2019). Turizmde Zihinsel Engelli Bireylerin Yaşadıkları Zorlukları Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1): 5-25.
- Eichhorn, V. M. (2012). On the Edge Looking in? A Performative Analysis of Disability and Social Exclusion (Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy), University of Surrey.
- Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı 2023-2025. https://www.aile.gov.tr/media/133056/engelli_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf (Erişim Tarihi: 03.04.2024).
- Engelliler İçin Bilgilendirme Rehberi (2021). https://www.aile.gov.tr/media/94446/engelliler_icin_bilgilendirme_rehberi_2021.pdf (Erişim Tarihi: 03.04.2024).
- Enginöz, E. B. (2015). Herkes İçin Tasarım, *Mimarlık*, 381: 48-52.
- Eryılmaz, B. (2010). Turizmde Engelli Pazarının Değerlendirilmesi ve Bodrum Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- European Network for Accessible Tourism- ENAT (2022). ENAT Annual Report 2022, <https://www.accessibletourism.org/resources/enat-annual-report-2022--2.pdf> (Erişim Tarihi: 05.04.2024).
- European Network for Accessible Tourism-ENAT (2024a). Accessible Cities, <https://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.accessible-cities> (Erişim Tarihi: 05.04.2024).
- European Network for Accessible Tourism-ENAT-b (2024b). Accessible Tourism, <https://www.accessibletourism.org/> (Erişim Tarihi: 05.05.2024).
- Freeman, I. & Selmi, N. (2010). French Versus Canadian Tourism: Response to the Disabled, *Journal of Travel Research*, 49 (4): 471-485.
- Hazar, B. (2016). Erişilebilirlik Standartları Kapsamında Ege Bölgesi Marinalarının Değerlendirilmesi ve Marina Yöneticilerinin Engelli Turizme Bakış Açuları (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jaeger, P. T. (2015). Disability, Human Rights, and Social Justice: The Ongoing Struggle for Online Accessibility and Equality, *First Monday Pre-Reviewed Journal of Internet*, 27: 1-5.
- Kim, S. & Lehto, X. Y. (2013). Travel by Families with Children Possessing Disabilities: Motives and Activities, *Tourism Management*, 37 (1): 13-24.
- Kong, W. H. & Loi, K. I. (2017). The Barriers to Holiday-Taking for Visually Impaired Tourists and Their Families, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 32: 99-107.
- Köşker, H. (2020). Engellilik ve Turizm Endüstrisi (Ed. Ercan. F.) *Erişilebilir Turizm ve Yardımcı Teknolojiler* içinde (31-57), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lee, B. K., Agarwal, S. & Kim, H. J. (2012). Influences of Travel Constraints on the People with Disabilities’ Intention to Travel: An Application of Seligman’s Helplessness Theory, *Tourism Management*, 33: 569-579.
- Nicolaisen, J., Blichfeldt, B. S. & Sonnenschein, F. (2012). Medical and Social Model of Disability: A Tourism Provider Perspective, *World Leisure Journal*, 54 (3): 201-214.
- Özispınar, N. ve Arabelen, G. (2020). Fiziksel Engelli Bireyler İçin Toplu Taşımaya Yönelik Erişilebilirlik Stratejileri, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2: 227-248.

- Öztürk, M. (2011). Türkiye'de Engelli Gerçeği, İstanbul: MÜSİAD Cep Kitapları: 30.
- Popiel, M. (2014). Paving the Way to Accessible Tourism on the Example of Krakow, *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation, Special Issue*: 55-71.
- Quadır, S. E., Akaroğlu, E. G. ve Tıgılı, E. (2023). Toplumumuzun Engelli Bireylere Yönelik Duyarlılık Düzeyinin İncelenmesi, *AKEV Akademi Dergisi*, 96: 229-246.
- Resmi Gazete (2002). Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri İle İlgili Bazı Değişikliklerin Yapılması Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4736.pdf> (Erişim Tarihi: 07.04.2024).
- Resmi Gazete (2005a). Engelliler Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378-20130425.pdf> (Erişim Tarihi: 07.04.2024).
- Resmi Gazete (2005b). Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.20058948.pdf> (Erişim Tarihi: 07.04.2024).
- Resmi Gazete (2010). Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2011), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/11/20101112-19.htm> (Erişim Tarihi: 07.04.2024).
- Small, J., Darcy, S. & Packer, T. (2012). The Embodied Tourist Experiences of People with Vision Impairment: Management Implications Beyond the Visual Gaze, *Tourism Management*, 33: 941-950.
- Şen, N., Çelik Yetim, A. ve Bilici, N. (2014). Kültür Varlıkları ve Müzelerin Engelli Turist Ziyaretine Uygunluğunu Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1): 1-16.
- Tiyek, R., Eryiğit, B. H. ve Baş, E. (2016). Engellilerin Erişilebilirlik Sorunu ve TSE Standartları Çerçevesinde Bir Araştırma, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (2): 225-261.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> (Erişim Tarihi: 01.04.2024).
- UN World Tourism Organization (1999). Global Code of Ethics for Tourism, <https://www.unwto.org/global-code-of-ethics-for-tourism> (Erişim Tarihi: 03.05.2024).
- Unur, K., Yavuz, G. ve Köşker, H. (2014). Mersin Otellerinde ve Kent Merkezinde Engelli Bireylere Yönelik Düzenlemeler (304-321), 15. *Ulusal Turizm Kongresi Engelsiz Turizm*, Ankara.
- Wood, T., Dolmage, J., Price, M. & Lewiecki-Wilson, C. (2014). Where We are: Disability and Accessibility, *Composition Studies*, 42 (2): 147-50.
- World Report on Disability (2011). <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182> (Erişim Tarihi: 03.04.2024).
- Yenipazarlı, A., Çondur, F. ve Cömertler, A. (2020). Engelli Bireylerin Kamu Hizmetlerinden Memnuniyeti: Nazilli İlçesi Örneği, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2): 77-93.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 8. Tıpkı Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK BİLGİLER

Destekleyen Kurum: TÜBİTAK.

Proje Numarası ve Adı: 1919B012203336, TÜBİTAK-2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projesi Desteği Programı “Karadeniz Ereğli’nin Engelsiz Şehir ve Engelsiz Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi”.

Teşekkür

Bu proje çalışmasının gerçekleşmesinde maddi desteklerinden dolayı TÜBİTAK’a teşekkür ederiz.

Etik Kurulu Raporu: Araştırma verileri toplanmadan önce 426 protokol nolu 24.11.2022/241304 tarih ve sayılı Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu alınmıştır.